

POWIAT
PUŁAWSKI

SKARBY PRZYRODY
TREASURES OF NATURE

POWIATU
PUŁAWSKIEGO

IN PUŁAWY
COUNTY

1. Krowia Wyspa – Rezerwat faunistyczny utworzony w 1991 roku położony na wyspie w nurcie rzeki, o powierzchni 62,3 ha. Chronią objęto stanowiska lęgowe wielu gatunków ptaków, głównie wodnych i błotnych, m.in.: bataliona, rycyka, kulona, ostrzygojada, brzegówki, czajki, pliszki żółtej, cyranki, cyraneczki, brodzieca piskliwego, krwawodzioba, sieweczki rzecznej i obroznej, płaskonosza, czterech gatunków mew, rybitwy zwyczajnej i białoczelnej.

Wskazówki dla turystów: Dotarcie na wyspę nie jest łatwe, gdyż trzeba pokonać fragment rzeki. Wyspę widać natomiast bardzo dobrze z okolicznych wysokich szkarp, m.in. w Męcmierzu.

2. Płaskowyż Nałęczowski – Zachodnia część Wyżyny Lubelskiej o powierzchni 615 km². W zachodniej części Płaskowyżu występuje najgęstsza w Europie sieć wąwozów, powstałych poprzez drażnienie przez wodę miękkich skał lessowych. Przez teren ten płyną wartkie i meandrujące rzeki np. Bystra.

Wskazówki dla turystów: Płaskowyż jest dużym, ale łatwym do eksploracji turystycznej terenem. Ruch kołowy jest tu niewielki, dzięki czemu po drogach można poruszać się rowerami. Na turystów oprócz Krainy Lessowych Wąwozów czeka także moc innych atrakcji, jak choćby wyciąg narciarski w Rąbłowiu.

3. Łęg na Kępie – Rezerwat przyrody utworzony w 1963 roku, o powierzchni 4,71 ha. Celem ochrony jest zachowanie naturalnego łęgu wiązowego. Występują tu liczne gatunki drzew krajowych i introdukowanych.

Wskazówki dla turystów: Łęg na Kępie widoczny jest z dolnego ogrodu Parku Czartoryskich i okolic ogródków działkowych. Dojechać można w te okolice także samochodem lub rowerem.

4. Małopolski Przełom Wisły – Odcinek doliny Wisły od Zawichostu do Kazimierza Dolnego (Puławy) o długości ok. 70 km – w granicach powiatu znajduje się północna część MPW. Naturalne środowisko rzeczne jest malownicze krajo-brazowo. Jest to także bardzo ważny obszar występowania wielu gatunków ptaków i ssaków oraz roślin. Ze względu na fakt, że jest to korytarz ekologiczny rangi europejskiej utworzono tu dwa obszary w ramach programu Natura 2000.

Wskazówki dla turystów: Wspaniałe krajobrazy utworzone przez rzekę wcinającą się w wapienne skały Wyżyny Lubelskiej podziwiać można najlepiej z Góry Trzech Krzyży, Baszty w Kazimierzu Dolnym oraz wzgórz zamkowego w Janowcu. Przez tereny te prowadzi zielony szlak rowerowy. Do Parchatki można dojechać także szlakiem czerwonym.

5. Matygi, Borowiec, Nury – Trzy jeziora będące pozostałością po dawnym korycie Wisły o powierzchni kilku hektarów każde. Występują tu ciekawe skupiska roślin pływających, m.in.: zabiściek pływający, osoka aloesowata i salwinia pływająca. Na zarośniętych brzegach gniazdują remizy. W Matyгах spotyka się żółwie błotne.

Wskazówki dla turystów: Wszystkie jeziora leżą wzdłuż drogi Puławy–Dęblin. Aby do nich dotrzeć należy zjechać w kierunku zachodnim w miejscowościach Borowina, Matygi lub Gołąb.

6. Piskory – Rezerwat faunistyczno-florystyczny na terenie sztucznego jeziora śródlęsnego utworzony w 1998 roku, o powierzchni 203 ha. Rezerwat powstał, by chronić ciekawe gatunki głównie ptaków wodno-błotych (na tym terenie legi wyprowadza ok.120 gatunków m.in. żurawie, perkozy, gegawy, rybitwy, czaple, bieliki, orliki krzykliwe, błotniaki stawowe i puchacze). Na terenie rezerwatu żyją także liczne gatunki ssaków (m.in. łosie, bobry), płazów i gadów (żaby, żmija zygzakowata) i ryb. Jezioro porośnięte jest rzadkimi gatunkami roślin.

Wskazówki dla turystów: Do jeziora można dojechać od strony Łąk Bonowskich, na które wjedziemy zbaczając z drogi Gołąb–Niebrzegów. Można również skrzystać z roweru i z Puław niebieskim szlakiem przejechać przez las. Samo otoczenie jeziora jest bardzo dobrze przystosowane dla obserwatorów – utworzono tu tarasy widokowe, postawiono liczne tablice informacyjne i wyznaczono prawie 45 km ścieżek dydaktycznych.

7. Kozi Bór – Obszar chronionego krajobrazu utworzony w 1990 roku, o powierzchni 12681 ha. Jest to las mieszany położony częściowo na bagnach z wieloma ciekawymi gatunkami roślin i zwierząt, zwłaszcza motyli i nietoperzy.

Wskazówki dla turystów: Tereny położone są po wschodniej stronie drogi nr 17 z Warszawy do Lublina. Najlepiej zjechać w miejscowości Wola Osińska.

8. Kurówka – Prawy dopływ Wisły o łącznej długości 50 km. Meandrująca Kurówka i jej szeroka dolina to przede wszystkim ostoja ciekawych ptaków. W suche lata wzdłuż rzeki wędrują liczne ssaki, w tym łosie.

Wskazówki dla turystów: Choć niewielka, Kurówka jest bardzo malownicza. Dlatego warto wybrać się na spływ kajakowy organizowany np. przez puławski MOSiR.

9. Bystra – Prawy dopływ Wisły o łącznej długości 35 km. W wartkich wodach rzeki żyją pstrągi. Na podmokłych łąkach nad Bystrą występują licznie derkacze.

Wskazówki dla turystów: Ze względu na górski charakter i ciekawe gatunki ryb jest atrakcją dla wędkarzy.

10. OCK Pradolina Wieprza – Region obejmujący dolinę Wieprza w jego dolnym biegu (m.in. na terenie gmin Puławy, Żyrzyn i Baranów), o powierzchni: ok. 330 km². Duży obszar z wieloma gatunkami chronionych roślin i zwierząt.

Wskazówki dla turystów: Na terenie Pradoliny Wieprza można dojechać przez leżące nad rzeką miejscowości, m.in. Niebrzegów czy Baranów.

1. Krowia Wyspa (Cow’s Island) – Faunistical reserve set up in 1991 located on an island in the river current. Surface of 62.3 ha. Protection is extended over many birds species, mainly water and marsh birds, e.g. Ruff, Black-tailed Godwit, Curlew, Oystercatcher, Sand Martin, Lapwing, Yellow Wagtail, Garganey, Eurasian Teal, Common Sandpiper, Redshank, Little Ringed Plover, Common Ringed Plover, Northern Shoveler, four seagull species, Common Tern and Little Tern.

Tourist’s tip: Reaching the island is challenging as one has to cross the river fragment. The island is well-observed from the neighbouring high scarps, e.g. in Męcmierz.

2. Płaskowyż Nałęczowski (Nałęczów Plateau) – Western part of the Lublin Upland. Surface of 615 sq. km. In the western part of the Nałęczów Plateau one may admire the densest gorges network in Europe. The gorges were formed through water drilling on the soft loess rocks. Rapid and meandering rivers flow through this area, e.g. the Bystra.

Tourist’s tip: The Plateau is a large but easy to explore area. The traffic is inconsiderable therefore one may cycle easily. Many attractions are available for the tourists in the Land of Loess Gorges, e.g. ski lift in Rąbłów.

3. Łęg na Kępie (Carr in Kępa) – Nature reserve set up in 1963. Surface of 4.71 ha. The purpose of the reserve is to maintain the natural elm forest. We may find numerous native and introduced tree species.

Tourist’s tip: Carr in Kępa is visible from the lower garden in the Czartoryskis’ park and from the garden allotments. One may use the car or bicycle to reach the reserve.

4. Middle Poland Vistula River – The Vistula river section from Zawichost to Kazimierz Dolny (Puławy), 70 km long. The northern part of the MPVR is in the county’s premises. The natural river environment is picturesque. It is also a crucial area for many birds, mammals and plants species occurrence. Two protected areas were set up here within the Natura 2000 programme due to the role of the Vistula as the ecological corridor of European importance.

Tourist’s tip: Unique landscapes, formed by the river cutting through the limestone rocks of the Lublin Upland, are best observed from the ‘three crosses mount’, the turret in Kazimierz or the castle hill in Janowiec. The green tourist trail leads through this area. One may also follow the red tourist trail to reach Parchatka.

5. The Matygi, the Borowiec, the Nury lakes – Three lakes – remains of the former river bed of the Vistula – each a couple of hectares large. Interesting floating plants agglomerations may be found here, e.g. frogbit, water aloe, floating fern. The Penduline Tits build their nests in the overgrown banks. In Matygi one may see European pond turtles.

Tourist’s tip: All three lakes are located along the road Puławy – Dęblin. To visit them one should turn west in Borowina, Matygi or Gołąb.

6. Piskory – Faunistical-floristic reserve set up in 1998 on an artificial forest lake. Surface of 203 ha. The reserve’s objective is to protect valuable species, especially water and marsh birds (in this area broods are reared by c. 120 species, e.g. cranes, grebes, Spotted Eagles, terns, herons, White-tailed Eagles, Lesser Scythian Eagles, Moor Buzzards, eagle-owls). Also multiple mammals live in the reserve (e.g. moose, beavers), amphibians and reptiles (frogs, adders) and fish. The lake is overgrown with rare plant species.

Tourist’s tip: One may reach the lake from the Bonów meadows turning from the road leading from Gołąb to Niebrzegów. The cyclists may follow the blue tourist trail leading through the forest from Puławy. The lake surrounding is well adjusted to nature exploration – observation decks were set up, numerous information tables were installed and almost 45 km of didactic paths were marked out.

7. Kozi Bór (Goat’s forest) – Protected landscape area set up in 1990. Surface of 12 681 ha. It is a mixed forest situated partially on a marsh with numerous interesting plant and animal species, especially butterflies and bats.

Tourist’s tip: The area is situated on the east of the road no 17 from Warsaw to Lublin. It is advised to turn in Wola Osińska.

8. The Kurówka river – Right tributary of the Vistula, 50 km long. The meandering Kurówka and its broad valley is a bird habitat. In dry summers numerous mammals including moose wander along the river flow.

Tourist’s tip: Though not a large river, the Kurówka is very picturesque. It is worth to take part in a canoe raft organized e.g. by the Municipal Centre for Sports and Recreation in Puławy.

9. The Bystra river – Right tributary of the Vistula, 35 km long. In rapid waters one may encounter trouts. On the swampy meadows there are also numerous corncrakes.

Tourist’s tip: Due to its mountain character and interesting fish species the river is a treat for anglers.

10. ‘The Wieprz ice-marginal valley’ Landscape Protection Area – The region including the valley of the downstream Wieprz (e.g. in the area of Puławy, Żyrzyn and Baranów communities), the surface of c. 330 sq. km. A vast area with numerous plant and animal species under protection. The area of the Wieprz ice-marginal valley is a migration midpoint for birds – geese, ducks, swans and waders (thus the origin of this region’s name – „the small Biebrza”).

Tourist’s tip: The area of the Wieprz ice-marinal valley is accessible from the towns located by the river e.g. Niebrzegów or Baranów.

Jedenaście gmin, w tym jedna miejska i dwie miejsko-wiejskie, wchodzi w skład powiatu puławskiego. Każda z nich warta jest odwiedzenia i zobaczenia. W każdej historia i tradycja przeplata się z bogactwem przyrody, która stanowi bardzo dużą wartość na terenie całego powiatu. Co ciekawe, na niewielkim terenie, znajdują się różnorodne formy przyrodnicze. Powiat puławski to duże kompleksy leśne, dzikie łąki, tereny podmokłe, połączenie pól uprawnych, a także bardzo bogate ekologicznie doliny rzeczne i zbiorniki wodne. Nie dziwi zatem, że funkcjonują tu parki krajobrazowe, rezerваты, użytki ekologiczne. Aż pięć obszarów jest chronionych w ramach dyrektyw unijnych, w tym programu Natura 2000. Tak urozmaicone środowisko wpływa na bogactwo fauny i flory. Na terenie powiatu mamy do czynienia z bardzo ciekawym światem roślinnym reprezentowanym przez drzewa i krzewy (wiele z nich to pomniki przyrody), ciepłolubne rośliny charakterystyczne dla obszarów stepowych, aż po te właściwe terenom podmokłym i bagiennym. Powiat puławski daje schronienie także wielu gatunkom zwierząt. Bardzo bogaty jest świat ptaków, które na tym terenie gniazdują, ale także migrują tędy lub spędzają tu zimę. Lasy są ostaję ciekawych gatunków ssaków. Na dzikich terenach bagiennych spotkać można przedstawicieli gadów i płazów, a dobrze nasłonecznione łąki aż „kipią” od owadów, wśród których spotkać można barwne motyle czy modliszki. Nie sposób pominąć Wisły i Wieprza oraz mniejszych rzek regionu, które obfitują w wiele gatunków ryb. Jeśli do tak bogatego świata przyrody dodamy ciekawe zabytki historyczne rozsiane po całym powiecie, to dla turysty przyjazd tu okaże się wręcz obowiązkiem. I trzeba tu dodać, że będzie to obowiązek bardzo przyjemny.

Widok Wisły z lotu ptaka. Okolice Parchatki / Bird's-eye view on the Vistula river. Parchatka's surroundings

The county of Puławy comprises of eleven communities including one of a municipal character and two urban-and-rural communities. Each of them is worth visiting and sightseeing. The history and tradition of each community are complemented with natural abundance which constitutes a substantial value in the whole county. What is worth mentioning is that one may find various forms of nature on a small area. The county of Puławy abounds in vast forest complexes, wild meadows, wetlands, farmland stretches, as well as ecologically opulent river valleys and water reservoirs. Therefore it is obvious that here we may find landscape parks, nature reserves and ecological sites. As many as five areas are protected by the EU directives, including the programme Natura 2000. Such natural conditions variety exerts great impact on flora and fauna diversity. In the county's area we encounter the most intriguing floral world represented by trees and shrubs (many of these are classified as natural monuments), thermophilic plants characteristic for steppe terrains as well as those specific for wetlands and marshes. The county also provides shelter for numerous animal species. The birds which either nest, migrate through the area or spend the winter here, constitute an especially abundant animal group. The forests are habitat for interesting mammal species. On wild marshy areas one may encounter representatives of reptiles and amphibians while the well sun-exposed meadows abound in insects with colourful butterflies and mantes. The Vistula and Wieprz rivers as well as other smaller rivers in the region must be mentioned with many fish species. The combination of this wonderful natural world and interesting historical monuments located in the whole county makes a visit here a touristic responsibility. A pleasant responsibility though.

Zachodnia część powiatu puławskiego opiera się o silne ramię Wisły. Królowa polskich rzek leniwie toczy swoje wody w malowniczej dolinie, przez cztery gminy – Janowiec, Kazimierz Dolny, miasto i gminę Puławy, z których ta pierwsza w całości leży po lewej stronie rzeki. Wisła przebija się przez pas polskich wyżyn, tworząc malownicze krajobrazy zwłaszcza w okolicach Kazimierza Dolnego i Janowca. Dolina rzeki ma szerokość od 1 do 3 kilometrów, a w południowej części powiatu puławskiego zwęża się najbardziej, ukazując swój przełomowy charakter. W okolicach Kazimierza, Janowca i Parchatki mamy do czynienia niemalże z kanionem – brzegi doliny są tu strome i wysokie, osiągając maksymalnie 90 m. Strome zbocza były niegdyś eksploatowane jako kamieniołomy. Pozyskiwano tu tzw. opokę kazimierską – białą lub żółtą skałę osadową z pogranicza ery mezozoicznej i kenozoicznej. Była ona wykorzystywana jako budulec. To z opoki zbudowano zamek, basztę, kościoły czy kamienice. Dziś mamy okazję podziwiać kamieniołomy w Bochothnicy i Nasitowie. Zwiedzając je, warto być bardzo uważnym, bo natknąć się można na pozostałości sprzed dziesiątek milionów lat – skamieniałości w postaci odcisków i odlewów małży, ślimaków, belemnitów, amonitów czy ryb (np. zęby rekinów).

The western part of the county is based on the strong Vistula river arm. The 'queen' of Polish rivers rolls its waters in a picturesque valley through four communities – Janowiec, Kazimierz Dolny, Puławy municipality and Puławy community, the first of which is solely located on the left river bank. The Vistula breaks through the Polish heights forming vivid landscapes especially near Kazimierz Dolny and Janowiec. The river valley is 1 to 3 km wide, in the southern part of the county it narrows down showing its ravine character. In the vicinity of Kazimierz Dolny, Janowiec and Parchatka we deal almost with a canyon – the valley slopes are steep and high, reaching max. 90 m height. The steep slopes used to be exploited as quarries. The Kazimierz marl – white or yellow sedimentary rock formed at the turn of the Mesozoic and Cenozoic era – was obtained here. It was used as building matter, for example to raise the castle, turret, churches and tenement houses. Today we may appreciate the stone-pits in Bochothnica and Nasitów. An apprehensive tourist may find remains tens of millions years old – fossils of mussels, snails, belemnites, ammonites or fish (eg. shark teeth).

Widok na Wisłę z Albrechtówki / View of the Vistula from Albrechtówka

Kamieniołom w Kazimierzu Dolnym / Stone-pit in Kazimierz Dolny

Wisła w okolicy Borowej / The Vistula near Borowa

Janowiec widziany od strony Kazimierza Dolnego / Janowiec seen from Kazimierz Dolny

Tam, gdzie dolina rzeki jest szersza, mamy do czynienia z bardzo żyznymi glebami – mami. Tereny te są porośnięte bujnymi łąkami i pastwiskami, zaroślami wiklinowymi i lasami z przewagą wierzby i topoli. Z kolei w nurcie rzeki tworzą się wyspy i łachy – czasem zupełnie nagie, piaszczyste, w innych miejscach skąpo porośnięte, aż po całkowicie zarzewione.

Takie warunki wykorzystują zwierzęta, dla których Wisła jest niezwykle cenną ostoją. Rzeka jest szczególnie ważna dla ptaków, które znajdują tu schronienie i wyprowadzają lęgi, ale także migrują tędy i tu zimują. To z myślą o ochronie przedstawicieli awifauny powołano na południe od Kazimierza rezerwat przyrody Krowia Wyspa. Ornitolodzy stwierdzili na terenie Małopolskiego Przełomu Wisły aż 14 gatunków ptaków Załącznika I Dyrektywy Ptasiej i minimum dwa gatunki z Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt. Dominującym gatunkiem są mewy i rybitwy. Na wyspach lęgi wyprowadzają m.in. bardzo rzadkie w Polsce mewy czarnogłowe. Teren ten jest jednym z najważniejszych w kraju lęgów rybitw: rzecznej i białoczelnej, mew: śmieszki, siwej i białogłowej, a także sieweczek: rzecznej i obroźnej. Większa część krajowej populacji ostrygojada gniazduje właśnie tu. Oprócz ptaków spotkać tu można także ssaki takie jak wydra, bóbr i norka amerykańska.

Where the valley is wider we encounter muds – a very fertile soil. These areas are overgrown with luxuriant meadows and pastures, wicker thickets and forests with willow and poplar's predominance. In the river current islands and sandbanks are formed – in some places bare and sandy, in others poorly overgrown or even totally wooded.

Such conditions make the Vistula river a precious habitat for the animals. Especially the birds find the river area their shelter, a place to rear broods, to migrate and spend winter. South of Kazimierz Dolny a natural reserve Krowia Wyspa (Cow's Island) was formed to protect the avifauna representatives. In the area of the Małopolski Przełom Wisły (the Middle Poland Vistula River) the ornithologists found as many as 14 species of the Birds Directive and minimum two species of the Polish Red Data Book of Animals. The dominating species are seagulls and terns. On the islands the broods are reared by e.g. Mediterranean Gull – a species rare in Poland. This area is one of the most important breeding grounds in the country of Common Tern and Little Tern, Common Black-headed Gull, Mew Gull and Caspian gull, as well as Little Ringed Plover and Common Ringed Plover. Most of the national oystercatcher population nests here. Apart from birds one may find also mammals such as otter, beaver or American mink.

Rezerwat Krowia Wyspa / The Cow's Island reserve

Rybitwa białoczelna / Little Tern

Rybitwa rzeczna / Common Tern

Mewy białogłowe / Caspian Gulls

Brodzicz piskliwy / Common Sandpiper

Czajka / Lapwing

Rybitwy białoskrzydłe / White-winged Terns

Stado lecących gęsi / A flock of flying Geese

Doskonałe warunki panują także na kolejnym odcinku rzeki – tzw. Dolinie Środkowej Wisły, która ciągnie się od Puław aż po Płock. Brzegi nie są tu tak strome, ale nie brakuje pięknych piaszczystych wysp i bujnie porośniętych brzegów. Wisła ma tu charakter rzeki roztokowej z licznymi starorzeczami. Świat zwierząt reprezentowany jest głównie przez ptaki. Spotkać tu można około 300 gatunków, z czego ponad połowa wyprowadza tu lęgi. Aż 30 spotykanych tu gatunków znalazło się w Załączniku I Dyrektywy Ptasiej, a 5 wpisanych jest do Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt. Obok wspomnianych wcześniej mew, rybitw i sieweczek spotkać tu można wiele gatunków kaczek i traczy – lęgi wyprowadzają tu krzyżówka, płaskonos, nurogęs. Stałym mieszkańcem wysp rzecznych są także brodziec piskliwy, rycyk, krwawodziób i czajka. Przez cały rok spotkać tu można również polujące czaple siwe i białe oraz bociany: białego i czarnego. Na kaczki chętnie poluje bielik, a ryby są obiektem polowań rybołowa i błotniaka stawowego.

Wisła jest także bardzo ważnym korytarzem ekologicznym ze względu na przebiegające tędy szlaki wędrowek i zimowisk ptaków. Podczas wiosennych i jesiennych migracji spotkać można olbrzymie stada gęsi i kaczek. Już w lipcu podróż na południe rozpoczynają łączaki, samotniki i krwawodzioby, a miesiąc później dołączają do nich kwokacze i brodźce śniade, a jeszcze później siewnice i siewki złote.

Excellent conditions may also be found at the next river section – the so-called Dolina Środkowej Wisły (Middle Vistula Valley) which extends from Puławy to Płock. The banks are not as steep but the area abounds in sandy islands and lushly wooded watersides. The Vistula here bears the traits of a braided river with numerous oxbow lakes. The animal world is represented by birds mainly. There are c. 300 species, half of which rear their broods here. As many as 30 encountered species are listed in the Birds Directive, while 5 are included in the Polish Red Data Book of Animals. Apart from the before mentioned gulls, terns and plovers there are also many species of ducks and mergansers – the broods are reared by Mallard Duck, Northern Shoveler, Goosander. Permanent inhabitants of the river islands are also the Common Sandpiper, Black-tailed Godwit, Common Redshank and Lapwing. Throughout the year one may find also the hunting Grey Herons and Great Egrets, and White and Black Storks. The White-tailed Eagle hunts for ducks, while the fish are prey for the Osprey and Moor Buzzard.

The Vistula is also a very important ecologic corridor due to the migration and wintering bird routes. During spring and autumn migrations one may observe enormous goose and duck flocks. Already in July the Wood Sandpiper, Green Sandpiper, and Common Redshank start their journey south, a month later being joined by the Common Greenshank and Spotted Redshank, and later by Grey Plover and the European Golden Plover.

Gagoly / Goldeneyes

Krzyżówka i mewy śmieszka / Mallard Duck and Black-headed Gull

Nurogęsi / Mergansers

Wisła w okolicy Janowca zimą / The Vistula near Janowiec in the winter

Zimą Wisła zamarza, ale przy ujściu tzw. kanału zrzutowego z Zakładów Azotowych (odprowadzana jest tu ciepła woda z elektrociepłowni) brakuje pokrywy lodowej. Tu, podobnie jak na całym kanale i tzw. Rozlewisku w okolicy Wólki Gołębskiej, zimują stada krzyżówek, łabędzi niemych, łysek i czapli siwych. Spotkać tu można także nurogęsi, szlachary, cyraneczki, świstuny i przybywające z dalekiej północy bielaczki. Na okolicznych drzewach przesiadują bieliki i myszołowy.

Mówiąc o Wiśle nie sposób nie wspomnieć o jej mieszkańcach z gromady ryb. Wędkarze doskonale znają zasobność tutejszych wód w piękne okazy szczupaków, sumów, boleni, a także leszczy, płoci czy kleni. W wodach rzeki schronienie znajdują także rzadkie gatunki – różanka, piskorz czy koza.

In the winter the Vistula river freezes but the estuary of the hot water discharge canal of the Nitrogen Plant 'Zakłady Azotowe' lacks ice cover. Here as well as on the whole canal and the so-called backwater near Wólka Gołębska the winter is spent by flocks of Mallard Ducks, Mute Swans, Eurasian Coots and Grey Herons. Also Goosanders, Red-breasted Mergansers, Eurasian Teals, Eurasian Wigeons and Smews, coming from the north, occur here. And White-tailed Eagles and buzzards sit on the nearby trees.

Talking of the Vistula one may not forget its fish inhabitants. The anglers know the regional waters' abundance in impressive specimens of pike, catfish, asp, as well as bream, roach and chub. Also rare species of fish find shelter in the river's water – these are Amur bitterling, eel and spined loach.

*Ptaki na
Rozlewisku /
Birds in the
backwater*

Czaple białe na Rozlewisku / Great Egrets in the backwater

Bardzo zróżnicowane środowiskowo jest najbliższe otoczenie Wisły. Brzegi rzeki w zależności od miejsca porastają trawy, zarośla i krzewy lub drzewa. Jeśli zbocza doliny skierowane są na południe mamy do czynienia z kserotermicznymi murawami roślinności stepowej. Jedną z roślinnych rzadkości jest tu oman wąskolistny. Wiosną kwitną tu chronione gatunki roślin, takie jak: zawilec wielokwiatowy, miłek wiosenny, powojnik prosty, pierwiosnek lekarski czy wiśnia karłowata. Z traw występuje tu ostnica włosowata, znajdująca się pod ścisłą ochroną oraz wężymord stepowy, którego osobliwością jest intensywny, waniliowy zapach.

Na łąkach, w zaroślach i lasach porastających brzegi rzeki tętni życie. Schronienie znajdują tu sarny, zajęce i lisy. Na brzegu rzeki swoje nory budują bobry, norki amerykańskie i piżmaki. W stromych zboczach doliny zamieszkują także jaskółki brzegówki i zimorodki, które niczym szmaragdowo-pomarańczowe strzały latają nisko nad wodą lub przesiadują na wystających nad taflę Wisły konarach i gałęziach. Zarośla dają schronienie dziwonii – jednemu z ciekawiej ubarwionych polskich ptaków. Samiec tego niewielkiego ptaszka ma intensywnie czerwoną głowę i pierś. Ten egzotycznie wyglądający gatunek przebywa w kraju bardzo krótko, tylko latem. Równie pięknie prezentuje się spotykany w nadrzecznych zaroślach podróżniczek. Wieczorami z wysokich traw dobiegają odgłosy derkacza, a z zarośli strumieniówki. Z kolei w lasach nadrzecznych spotkać można kilka gatunków dzięciołów (w tym rzadkiego dzięcioła biało-grzbiatego). Samotne wierzby nadwiślańskie dają z kolei schronienie dudkom. Bardzo bogaty jest również świat owadów. Na stepowych, ciepłych łąkach spotkać można modliszki. Latem oko cieszy wielobarwny świat motyli. Żyje tu największy środkowoeuropejski motyl – pawica gruszówka, której rozpiętość skrzydeł osiąga nawet 15 cm.

Zawilec wielokwiatowy / Snowdrop anemone

Pierwiosnek lekarski / Cowslip

Wężymord stepowy / Purple viper's grass

Miłek wiosenny / Pheasant's eye

The Vistula river surrounding is environmentally differentiated. Depending on the site the riverbanks are overgrown with grass, thicket, shrubs or trees. If the valley slopes are facing south we deal with xero-thermic grass of steppe vegetation. One of the floral rarities is swordleaf Inula. In the spring we find protected plant species such as snowdrop anemone, pheasant's eye, upright clematis, cowslip or European dwarf cherry. Among grass we encounter the strictly protected needle grass and purple viper's grass, whose specific trait is its intense vanilla scent.

The meadows, the thicket and forests overgrowing the riverbanks are full of life. Deer, hares and foxes find shelter here. At riverbanks beavers, American minks and muskrats build their burrows. In steep valley slopes in cavities nests are built by the Sand Martins and Common Kingfishers, which remind emerald-orange arrows while flying low above the water level or sit on the branches protruding above the water. The thicket provides shelter for one of the most curiously coloured Polish birds – the rosefinch. The male bird of this small species has an intensely red head and chest. This bird exotic in appearance stays in our country for a short period, only in the summer. A similarly magnificent appearance is characteristic for Bluethroat which is encountered in the riverside thickets. In the evenings one can admire the voice of corncrake coming from the tall grasses and the voice of River Warbler from the thicket. The riverside forests on the other hand are habitat for a few species of the woodpecker (including a very rare White-backed Woodpecker). The lonely willows by the Vistula river provide shelter for the hoopoe. The insects world is especially plenteous. The mantis are found on the warm steppe meadows, and in the summer the butterflies are a treat for the eye. The residing Great Peacock Moth with wings as much as 15 cm wide is the biggest middle-European butterfly.

Fotolia.com

Dziwonia / Common Rosefinch

Fotolia.com

Podróżniczek / Bluethroat

Fotolia.com

Dudek / Hoopoe

Skarpa nad Wisłą w Janowcu / The Vistula scarp in Janowiec

Kowalik / Nuthatch

Dzieciol duży / Great Woodpecker

Sójka / Jay

W okolicach Kazimierza Dolnego z Małopolskim Przełomem Wisły graniczy niepowtarzalna w skali całej Europy kraina – Płaskowyż Nałęczowski. Swą wyjątkowość teren ten zawdzięcza budowie geologicznej i procesom erozyjnym. Z geologicznego punktu widzenia Płaskowyż Nałęczowski to pokłady wapienne przykryte czapą podatnej na niszczenie, miękkiej skały lessowej. Pokrywa lessu sięga nawet 30 m, a ponieważ płyną tędy wartkie rzeki i strumienie, teren ten został „pocięty” licznymi wąwozami i jarami. Ich głębokość dochodzi do 30 m. Średnia gęstość wąwozów to 11 km na 1 km² powierzchni. Tak gęstej sieci nie ma w całej Europie. Co ciekawe, procesy erozyjne na tym terenie zachodzą stale, dlatego sieć wąwozów, jarów i dołów zmienia się niemal każdego roku. Miłośnicy geologii mogą tu zaobserwować wszystkie stadia procesów erozyjnych.

Ale nie tylko dla geologów Płaskowyż Nałęczowski ze swoją siecią wąwozów jest atrakcyjny. Oczywiście każdy turysta zapamięta na długo spacer labiryntem jarów i dołów. W wąwozach o stromych lessowych ścianach panuje niepowtarzalna sceneria potęgowana przez wystające tu i ówdzie wielkie korzenie rosnących tu drzew. Charakterystycznymi dla wąwozów zbiorowiskami leśnymi są grądy. Porastają je bardzo ciekawe gatunki roślin, takie jak kopytnik zwyczajny. Oprócz tego, że jego liście mają kształt kopytek, ciekawostką jest fakt, że roślina ta jest zapylana przez ślimaki. Oprócz kopytnika spotkamy tu zawilce gajowe, przylaszczki, miodunki, śnieżyczki, przebiśniegi, wawrzynek wilczełyko, lilię złotogłów, parzydło leśne czy marzanę wonną. Tereny w okolicach Kazimierza to także miejsce występowania ciekawych owadów. Żyje tu m.in. motyl modraszka orion, będący endemitem tych okolic. Na uwagę zasługuje także kilkanaście występujących tu gatunków nietoperzy. Oprócz gatunków pospolitych spotykane są tu rzadkie okazy jak nocek Bechsteina czy nocek Brandta.

Bogactwo przyrodnicze okolic Kazimierza Dolnego – Małopolskiego Przełomu Wisły i zachodniej części Płaskowyżu Nałęczowskiego zaowocowało powołaniem Kazimierskiego Parku Krajobrazowego. Celem powołania Parku była ochrona terenu wyróżniającego się nieprzeciętnymi, ponadregionalnymi walorami przyrodniczymi, krajobrazowymi i kulturowymi. KPK był pierwszym tak chronionym obszarem w województwie lubelskim. Teren Parku obejmuje całą gminę Kazimierz Dolny i sięga na wschód aż po gminę Wąwolnica, a otulina parku nawet po Nałęczów.

Nearby Kazimierz Dolny the Middle Poland Vistula River borders with Płaskowyż Nałęczowski (the Nałęczów Plateau) – a region unique in the whole Europe. Its specific geological construction and erosion processes make this place special. Geologically speaking the Nałęczów Plateau is made of layers of limestone covered with a cap of soft loess rock susceptible to destruction. The loess cover is as thick as 30 m. Rapidly flowing rivers and water streams shaped the area with numerous gorges and canyons, even 30 m deep. The mean gorges density is 11 km per 1 sq. km of the area. This is the densest network in Europe. What is interesting is that the erosion processes are continuous therefore the network of gorges, canyons and cavities changes almost every year. The geology amateurs may observe all the erosion processes stadiums here.

Not only the geologists find the Nałęczów Plateau and its gorges attractive. Naturally each tourist will remember walks through the labyrinth of canyons and cavities. The outgrowing huge boughs of the trees create an exceptional atmosphere in the gorges with their steep sandy slopes. The characteristic forest communities in the ravines are hornbeam forests overgrown with very interesting plant species such as wild ginger. Its leaves are hoof-shaped and the plant is pollinated by snails. Apart from wild ginger one may find wood anemones, liverworts, lungworts, snowdrops, spurge olives, Turk's cap lilies, goat's beards or sweet woodruffs. The areas near Kazimierz Dolny are also habitat for interesting insects. The Chequered Blue Butterfly is an endemite of the surroundings. Also several species of bats occur here. Apart from common species one may find rare specimens such as Bechstein's or Brandt's Bat.

The natural abundance of the area of Kazimierz Dolny – the Middle Poland Vistula River and the western part of the Nałęczów Plateau resulted in Kazimierz Landscape Park creation. The aim of setting up the park was to protect the area unique for its natural, landscape and culture values. The park was the first protected area in the Lublin region and the whole Kazimierz Dolny community is located in the park's premises. The park's area reaches Wąwolnica in the east and its lagging reaches Nałęczów.

Korzeniowy Dół w Kazimierzu Dolnym /
The Korzeniowy Dół gorge in Kazimierz Dolny

Lilia złotogłów / Turk's cap lily

Przyłasczka pospolita / Liverwort

Wawrzynnik wilcze hyko / Spurge olive

Przebiśnieg / Snowdrop

Fiolka trójbarwna / Heartsease

Fiołek / Violet

Ziarnopłon wiosenny / Fig buttercup

Kopytnik pospolity / Wild ginger

Rozlewisko rzeki Bystrej wiosną / The Bystra river backwater in the spring

Wspomniane dwie gminy leżą w dolinie Bystrej, niezwykle urokliwej rzeczki, która zwłaszcza na terenie Wąwolnicy wartko płynie urozmaiconym korytem. Bystra jest rzeką niemal górską i dlatego nie dziwi obecność w jej wodach pstrąga, o czym z pewnością wiedzą wędkarze. Ważnym przyrodniczo terenem są podmokłe łąki nad Bystrą. Od lat obfitują one w pary lęgowe derkaczy. W letnie wieczory i noce słychać ich charakterystyczne nawoływania. Mała lesistość Wąwolnicy i Nałęczowa sprawia, że brakuje tu typowej dużej zwierzyny leśnej. Ze ssaków spotkać można jedynie sarny, lisy, dziki i zające. Również przedstawiciele awifauny to gatunki należące do typowych dla terenów otwartych. Liczna jest tu populacja bażanta. Na polach występują kuropatwy i przepiórki, a polują liczne myszołowy, pustułki i błotniaki. Jak już wspomniano gminy te mają małą lesistość, ale nie oznacza to, że brak jest ciekawych drzewostanów. W Nałęczowie spotkamy bowiem liczne przykłady pomników przyrody, takie jak: miłorząb japoński, dąb szypułkowy i lipa drobnolistna.

The two above mentioned communities are located in the Bystra river valley – an immensely picturesque river which flows rapidly through a varied river bed in Wąwolnica area. The Bystra is almost a mountain river and it is no surprise for the anglers to find the trout here. The water-meadows by the Bystra river are important and for years they have been habitat for the breeding couples of corncrakes. On summer evenings and nights one may hear their characteristic calls. Poor forest cover of Wąwolnica and Nałęczów makes the area not frequented by typical big forest animals. The mammals are represented only by deer, foxes, boars and hares. Also the representatives of the avifauna are specific for open areas, e.g. a numerous population of the pheasant. In the fields one may trace partridges and quails and the hunting species are buzzards, kestrels and harriers. The communities are poorly forested but it does not mean that there are no interesting tree stands. In Nałęczów we encounter numerous natural monuments such as ginkgo biloba, Pedunculate oak and small-leaved lime.

Ols i podmokła łąka nad Bystrą / Alder forest and the Bystra water-meadow

Bodziszek łąkowy / Meadow cranesbill

Knieć błotna / Yellow marsh marigold

Bażant / Pheasant

Kuropatwa / Partridge

Błotniak stawowy / Moor Buzzard

Fotolia.com

Miodunka / Lungwort

Fotolia.com

Konwalia majowa / Lily of the valley

Fotolia.com

Kokorycz pełna / Spring fumewort

Grząd w okolicy Rąblowa z kwitnącymi zawilcami gajowymi / Hornbeam forest near Rąblów with flowering wood anemones

Typowo rolniczy charakter mają trzy leżące obok siebie gminy – Końskowola, Kurów i Markuszów. Ta pierwsza znana jest przede wszystkim z upraw sadzonek drzew, krzewów owocowych i ozdobnych. Końskowola to przede wszystkim jeden z najważniejszych w kraju producentów krzewów róż. O walorach przyrodniczych tych gmin w dużej mierze decyduje rzeka Kurówka, będąca prawym dopływem Wisły. Rzeka, zwłaszcza na terenie gminy Kurów, wytworzyła liczne meandry. Dolina Kurówki podczas wysokich stanów wody jest zalewana, a podmokłe łąki stały się doskonałym miejscem do gniazdowania takich ptaków jak łożówka, strumieniówka, kokoszka, perkoz rdzawoszyi, cyranka, a w okolicy również dudek, wilga, krętogłów, sowa, jastrząb i pustułka. W szerokiej dolnie rzeki utworzono kompleks stawów rybnych, z których korzystają łabędzie, perkozy dwuczube czy błotniaki stawowe. Mimo iż na terenie Kurowa lasy zajmują mniej niż 20% powierzchni, to jednak są ciekawym miejscem pod względem przyrodniczym. Zwłaszcza jeśli chodzi o położony w północnej części gminy tzw. Kozi Bór. Jest to las mieszany będący obszarem chronionego krajobrazu. Warto zaznaczyć, że lasy na terenie gminy Kurów są ostoją ponad 20 rzadkich i chronionych roślin. Występują tu dwa bardzo ciekawe gatunki motyli – mieniak strużnik i mieniak tęczowiec oraz modraszek telejus i modraszek nausitous. Z ptaków gniazdujących w lasach wymienić należy bociana czarnego i drapieżnego trzmielojada. Ciekawe tereny leśne znaleźliśmy również w północnej części gminy Markuszów.

Three neighbouring communities – Końskowola, Kurów and Markuszów share a typically agricultural character. The first one is known first of all for the trees, fruit shrubs and ornamental bushes seedlings cultivation. Końskowola is one of the main national producers of rose shrubs. The river Kurówka – the right tributary of the Vistula – is the decisive factor for the area's natural values. Especially in Kurów community the river formed numerous meanders. The Kurówka valley is flooded during high water levels and the water-meadows became convenient nesting place for birds such as Marsh Warbler, River Warbler, Moorhen, Red-necked Grebe, Garganey and in the vicinity also hoopoe, oriole, Eurasian Wryneck, owl, hawk and kestrel. In the wide river valley a complex of fish ponds were created which are populated by swans, Great Crested Grebe or Moor Buzzard. Although in Kurów's area the forests occupy less than 20% of the surface it is still an interesting natural habitat, especially the so-called Kozi Bór (Goat's forest) located in the northern part of the community which is a mixed forest in the Protected Landscape Area. It is worth to notice that the forests in Kurów community area are mainstay for over 20 rare and protected plants. Two interesting butterflies may be observed here – Lesser Purple Emperor and Purple Emperor, Scarce Large Blue and Dusky Large Blue. Among the birds nesting in the forests it is worth to mention the Black Stork and the predatory Honey Buzzard. Also in the northern part of Markuszów community we find interesting forest areas.

Krzyżówka / Mallard Duck

Perkoz dwuczuby / Great Crested Grebe

Łabędź niemy / Mute swan

Cyranka / Garganey

Czerwończyk dukacik / Scarce Copper

Modraszek argiades / Short-tailed Blue

Czerwończyk zamglony / Purple-shot Copper

Rusalka krzywnik / Small Tortoiseshell

Czerwończyk nieparek / Large Copper

Husałka kratkowiec / European Map

Modraszek ikar / Common Blue

Rusalka cejk / Comma

Szczygieł / Goldfinch

Lasy są również charakterystyczną cechą gmin Żyrzyn i Puławy. Mamy tu do czynienia z dużym kompleksem leśnym, złożonym głównie z sosny. Zajmuje on aż w 40% gminy Żyrzyn, w gminie Puławy ten odsetek jest o 5% mniejszy. Tak duży obszar leśny to doskonałe miejsce do bytowania dużych ssaków. W gminie Żyrzyn, na tzw. Łąkach Bałtowskich co roku odbywa się rykowisko jeleni. Nie trudno spotkać tu także łosie. W lasach występują licznie dziki, sarny, lisy, jenoty, borsuki i kuny. Od czasu do czasu pojawiają się tu także wilki, a nawet rysie. Bogaty jest świat płażów i gadów. Na ciepłych przyleśnych drogach często wygrzewają się zaskrońce i żmije zygzakowate. Prawdziwą perłą w środku lasu jest jezioro Piskory. Jest to jedna z najważniejszych na Lubelszczyźnie ostoj ptactwa wodno-błotnego i znakomite siedlisko dla wielu zwierząt i roślin. Na terenie rezerwatu stwierdzono bardzo dużo gniazdujących gatunków ptaków. Spotkać tu można m.in. bąka, bociana białego i czarnego, rybitwę rzeczną, popielatą, białowąsą, czarną i białoskrzydłą, cyranki, krzyżówki, łyski i kokoszki. Łęgi wyprowadzają tu żurawie i gęgawy. Bardzo liczna (jedna z największych w kraju) jest populacja perkoza zausznika. Z ptaków drapieżnych najłatwiej zauważyć błotniaka stawowego i bielika. W okalającym jezioro lesie gniazdują myszołowy i jastrzębie. Podmokłe olsy zamieszkuje puchacz. Oprócz ptaków spotykamy tu bardzo duże populacje bobrów, saren, jeleni, łosi i dzików. Licznie występują lisy, jenoty, kuny i borsuki. Piskory to także bogata roślinność. Występuje tu bagno zwyczajne, konwalia majowa, pajęcznica gałęzista, pływacz zwyczajny, jaskier wielki, a także rdest ziemnowodny i rogatek sztywny.

Forests are characteristic also for Żyrzyn and Puławy communities. Here we deal with a vast forest complex comprising mainly of pine trees. Żyrzyn community is overgrown with forests in 40% (in Puławy community it equals 35%). Large forest areas are reason for big mammals presence. In Żyrzyn community, on the so-called Bonów meadows each year one may observe the deer rut. It is easy to encounter the moose. The forests are populated with boar, deer, foxes, raccoons, badgers and martens. From time to time wolves and even lynx occur. The world of amphibians and reptiles is especially abundant. Adders and grass snakes often soak in the sun on the warm roads by the forests. The true treasure of the area is the Piskory lake. It is one of the most important habitats of wetland avifauna in the Lublin region and an excellent mainstay for many animals and plants. Many species of nesting birds were found in the area of the reserve. One may see bittern, White Stork, Black Stork, Common Tern, Arctic Tern, Whiskered Tern, Black Tern, White-winged Tern, Garganey, Mallard Duck, coot and Common Moorhen. The broods are reared here by Common Crane and Greylag Goose. One of the most numerous populations in the country is represented by Black-necked Grebe. It is also very easy to notice two birds of prey species such as Moor Buzzard or White-tailed Eagle. In the forest area surrounding the lake there are numerous nests of Common Buzzard and hawk. The marshy alder carrs are accommodated by eagle-owls. Apart from birds we find multiple populations of beavers, does, deer, moose and wild boars. Foxes, raccoon dogs, martens and badgers are commonly present. The Piskory lake is also flora-abundant. The most significant species include Dutch myrtle, lily of the valley, branched St Bernard's lily, greater spearwort as well as water knotweed and hornwort.

Zając / Hare

Lis / Fox

Kuna leśna / Pine marten

Las sosnowy w okolicy Żyrzyna / Pine forest near Żyrzyn 37

Bieliki / White-tailed Eagles

Myszołów / Buzzard

Kruki / Ravens

Rezerwat Piskory z lotu ptaka / Bird's-eye view on the Piskory reserve

Jeziro Piskory ma bardzo ciekawe otoczenie. Mamy tu do czynienia z otwartymi terenami zwanymi łąkami Bonowskimi i z obszarem porośniętym przede wszystkim sosną zwyczajną, tzw. Lasem Bonowskim. Las to przede wszystkim sosna zwyczajna. W podszyciu występuje czeremcha amerykańska i jeżyna fałdowana, a w runie borówka brusznica. Z kolei łąki to obszar otwarty urozmaicony pojedynczymi sosnami i krzewami jałowca. Z roślin uwagę przykuwają obfite płaty różowo kwitnącego zawciągu pospolitego oraz licznie występującego amarantowego goździka kropkowanego i granatowego przetacznika kłosowego.

Tereny suche przenikają się tu z podmokłymi dlatego występują tu liczne gryzonie, drobne gady i płazy. Łąki są miejscem polowań ssaków (np. lisów) i ptaków drapieżnych (pustułka, myszołów, bielik). Zielone trawy i świeże rośliny to wymarzony pokarm dla saren, jeleni i łosi oraz żurawi i gęgaw.

Niedaleko od jeziora Piskory, leżącego w Pradolinie Wieprza, znajdują się trzy ciekawe jeziora będące pozostałościami po dawnym przebiegu koryta Wisły. Mowa tu o jeziorach Matygi, Nury i Borowiec. Osobliwością tych zbiorników jest bardzo ciekawa roślinność. Zwłaszcza w jeziorze Nury zobaczyć możemy ciekawą paproć – salwinie pływającą. Oprócz niej występują tu: grąziel żółty, żabiściek pływający, osoka aloesowata oraz rzęsy: drobna i trójrowkowa. W pasie przybrzeżnych trzcin i zarosli gnieździ się remiz – ptak budujący charakterystyczne wiszące gniazda. Z kolei w jeziorze Matygi spotkać można żółwia błotnego.

The Piskory lake is located in an interesting surrounding. We deal with open space known as Bonów meadows and the area overgrown with the so-called Bonów forest. The forest is dominated with the common pine. Black cherry and shrubby blackberry may be found in the undergrowth while the ground is covered with cowberry. On the other hand the meadows are open space with single pines and bushes of juniper. Among the plants one may admire fields of flowering thrift, multiple amaranthine wild carnations and navy blue speedwell.

The dry areas penetrate with the wetland creating a perfect habitat for numerous rodents and small reptiles and amphibians. The meadows are hunting area for mammals (e.g. foxes) and birds of prey (kestrel, buzzard, White-tailed Eagle). The green grass and fresh plants are best nutrition for doe, deer and moose as well as crane and Greylag Goose.

In the neighbourhood of the Piskory Lake, situated in the ice-marginal valley of the Wieprz river, there are three interesting lakes – remains of the former Vistula river flow. These are: the Matygi, the Nury and the Borowiec lakes. Fascinating plant species are characteristic for these reservoirs. Especially in the Nury lake one may find a curious fern – floating fern. Moreover there is yellow water lily, common frogbit, water aloe, as well as lesser and star duckweed. The tit finds a nesting place in the lakeside zone of reed and scrub, building its characteristic hangings nests. On the other hand in the Matygi lake one may find the European pond turtle.

Grobla. Rezerwat Piskory /
The dam. The Piskory reserve

Borówka brusznica
/ Cowberry

Ropucha / Toad

Żółw błotny / European pond turtle

Kosaciec żółty / Yellow flag iris

Będąc w Puławach, nie można pominąć parku księżąt Czartoryskich. Oprócz walorów historycznych (o czym w dalszej części publikacji) park posiada duże znaczenie przyrodnicze. Dla botaników jest to miejsce występowania wielu gatunków drzew, w tym egzotycznych. Niestety wiele z nich uległo zniszczeniu podczas nawałnicy w latach 90-tych XX wieku, ale nadal w parku znajduje się około 300 gatunków drzew. Spotkamy tu lipę drobnolistną, dąb szypułkowy i bezszypułkowy, klon pospolity i jawor, jesion wyniosły, topolę białą, grab pospolity, olchę czarną i szarą, buk, wiąz i wiele innych. Do egzotycznych drzew introdukowanych na tym terenie należą: kasztanowiec zwyczajny i żółty, robinia biała, tulipanowiec amerykański, katalpa, sosna wejmutka, tuja, leszczyna drzewiasta, młorzęb japoński, dąb czerwony, sumak, orzech czarny i szary, choina kanadyjska, daglezja zielona, bożodrzew. Stare drzewa dają schronienie licznym ptakom. Występują tu m.in. dzięcioły duże, średnie, zielone i czarne, liczne sikory, kowaliki, gołębie czy pełzacze. Na terenie parku lęgi wyprowadzają dwie pary puszczyków. Ważnym dla zwierząt miejscem jest usytuowana w tzw. dolnym ogrodzie Łacha Wiślana. Swobodnie zarastający zbiornik stał się miejscem lęgowym dla północnego gatunku kaczki – gągoła. Poza nim lęgi wyprowadzają tu łabędzie, krzyżówki, kokoszki i łyski. W zaroślach spotkać można zaskrońce i padalce. Łacha jest także ostoją licznych żab. Jeszcze niedawno spotykane były tu także żółwie błotne.

Integralną częścią parku puławskiego jest rezerwat częściowy przyrody Łęg na Kępie. Flora rezerwatu to łęg wiązowo-jesionowy i fragmenty łęgu wierzbowo-topolowego. Drzewostan składa się z gatunków rodzimych takich jak: topola biała i czarna, osika, wierzba biała i krucha, jesion, wiąz oraz licznych gatunków obcych, do których należą: dąb błotny i czerwony, topola włoska i kanadyjska, wejmutka, sosna czarna i kasztanowiec. Niestety teren rezerwatu jest nagminnie zaśmiecany odpadami z produkcji rolnej, a szczególnym zagrożeniem jest ekspansja groźnego dla zdrowia ludzi barszczu Sosnowskiego.

While staying in Puławy one must visit the Czartoryskis' park. Apart from its historical values the park plays a crucial natural role. For the botanists it is a habitat for many trees, including exotic ones. Unfortunately, a lot of these were destroyed during a storm in the 90s, but there are still c. 300 tree species. One may find small-leaved lime, Pedunculate oak, Sessile oak, Norway maple, sycamore, European ash, white poplar, hornbeam, black and grey alder, beech, elm and many others. Among exotic trees, introduced in this area, we admire horse-chestnut, yellow buckeye, black locust, tulip tree, catalpa, Weymouth pine, thuja, Turkish hazel, ginkgo biloba, red oak, sumac, black and grey walnut, Canadian hemlock, Douglas-fir, tree of heaven. The old trees provide shelter for many birds. We encounter here e.g. Great Spotted Woodpeckers, Middle Spotted Woodpeckers, Green Woodpeckers, black woodpeckers, numerous tits, nuthatches, doves or treecreepers. Broods are reared by two pairs of tawny owl in the park. An important place for the animals is the Vistula sandbank situated in the so-called lower garden. The easily overgrown reservoir became the breeding place for the goldeneye – a duck species from the north. Apart from that it is a brood rearing site for swans, Mallard ducks, moorhens and coots. In the thicket one may observe the grass snakes and slow worms. The sandbank is also a habitat for numerous frogs. Recently one could also spot the European pond turtles.

Krzyżówki / Mallard Ducks

The partial nature reserve 'Łęg na Kępie' [Carr in Kępa] is an integral part of the park in Puławy. The reserve's flora is mainly elm-ash forest and fragments of willow-poplar forest. The tree stand is mainly composed of native species such as white poplar and black poplar, aspen, white willow, crack willow, ash, elm, swamp oak, red oak, Lombardy poplar, Canadian poplar, Weymouth pine, black pine, chestnut. Unfortunately the park is notoriously contaminated with agricultural production residues. A special threat is the expansion of Sosnowski's hogweed, a species dangerous for people's health.

The partial nature reserve 'Łęg na Kępie' [Carr in Kępa] is an integral part of the park in Puławy. The reserve's flora is mainly elm-ash forest and fragments of willow-poplar forest. The tree stand is mainly composed of native species such as white poplar and black poplar, aspen, white willow, crack willow, ash, elm, swamp oak, red oak, Lombardy poplar, Canadian poplar, Weymouth pine, black pine, chestnut. Unfortunately the park is notoriously contaminated with agricultural production residues. A special threat is the expansion of Sosnowski's hogweed, a species dangerous for people's health.

Z kolei w gminie Żyrzyn warto odwiedzić także bogate przyrodniczo tereny nadwieprzańskie zaliczane do Specjalnego Obszaru Ochrony Siedlisk Dolny Wieprz. Znajduje się tu 8 rodzajów siedlisk przyrodniczych takich jak: starorzecza, murawy kserotermiczne, zalewane muliste brzegi rzek, ziołorośla nadrzeczne, nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk, łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe. Obszar ten jest ostoją wielu gatunków roślin, znajduje się tu jedyne w Polsce stanowisko marsylii czterolistnej. W Wieprzu i okolicy występuje 6 gatunków zwierząt chronionych w ramach prawa unijnego – są to: ryby (boleń i piskorz), płazy (kumak nizinny), gady (żółw błotny) i ssaki (bóbr europejski i wydra). Ze względu na te walory teren ten został objęty ochroną w formie Obszaru Chronionego Krajobrazu Pradolina Wieprza.

Wieprz jest także głównym elementem krajobrazu najbardziej na północny-wschód wysuniętej gminy powiatu – Baranowa. Trzecia część gminy położona jest na terenie Obszaru Chronionego Krajobrazu Pradolina Wieprza. Tereny nadwieprzańskie na terenie gminy to arcyważny szlak migracyjny ptaków. Od wczesnej wiosny na zalewowych łąkach i polach obserwować można wielotysięczne stada gęsi – gęgaw, białoczelnych i zbożowych oraz kaczek – głównie krzyżówek, rożeńców i świstunów, a także łabędzi – niemych, krzykliwych i czarnodziobych. Tereny te ze względu na ilość ptaków nazywane są czasem „małą Biebrzą”. W miarę rozwoju wiosny pojawiają się brodziec, w tym charakterystyczne bataliony, dostojne rycyki, krwawodzioby. Już od pierwszych wiosennych dni przyjeżdżają tu ornitolodzy w poszukiwaniu ptasich osobliwości. Po okresie wędrówek na łąkach nadal tętni życie za sprawą perkozów, derkaczy, remizów, pustulek, łabędzi niemych, błotniaków, a także: wydr i bobrów oraz żółwi błotnych. Dolina Wieprza to także miejsce żerowania bielika i żurawi. Podmokłe łąki dają również schronienie niezliczonej ilości owadów z barwnymi motylami na czele.

48 Żurawie w okolicy Baranowa / Cranes nearby Baranów

Rozlewiska Wieprza z lotu ptaka / Bird's-eye view on the Wieprz backwater

Ptaki na rozlewisku Wieprza / Birds in the Wieprz backwaters

In the community of Żyrzyn it is worth to visit the naturally abundant Wieprz river areas included in the Special Areas of Conservation 'The Lower Wieprz'. There are 8 different types of natural habitats such as old river bed, xerothermic grassland, flooded muddy river banks, riverside herbs, lowland marsh-, sedge meadow-, moss meadow-type alkaline fen, willow, poplar, alder, ash forests. This area is habitat for numerous plant species, including the only site of in Poland. In the Wieprz and its surroundings there are 6 animal species protected by European Union's law – fish (asp and eel), amphibians (fire-bellied toad), reptiles (European pond turtle) and mammals (European beaver and otter). Due to these values this area is protected in the form of 'The Wieprz ice-marginal valley' Landscape Protection Area.

The Wieprz is also the main landscape factor of Baranów – the community located farthest north-east. One third of the community is situated in the area of 'The Wieprz ice-marginal valley' Landscape Protection Area. The Wieprz river areas constitute crucial migration route for the birds. Since early spring on the floodplains, meadows and fields one may observe multi-thousand goose flocks – greylag, Bean Goose, Greater White-fronted Goose and ducks – mainly Mallard Ducks, pintails, Eurasian Wigeons, as well as swans – mute, whooper and Bewick's swan. These areas are sometimes referred to as 'the little Biebrza' due to the number of birds. As spring develops waders appear – the characteristic Ruff, the stately Black-tailed Godwit and redshank. Since early spring the ornithologists come here to look for bird peculiarities. After the migrations the meadows are still teeming with life due to the presence of grebes, corncrakes, European Penduline Tits, kestrels, mute swans, harriers as well as otters and beavers and European pond turtle. The Wieprz valley is also a feeding ground of White-tailed Eagle and crane. The marshy meadows provide shelter also for countless insects, e.g. colourful butterflies.

Rzeka Wieprz wiosną / The Wieprz river in the spring

Projekt i realizacja folderu: Agencja Focus, Puławy
 agencjafocus@o2.pl, afocuspulawy@gmail.com
 Konsultacje: Andrzej Wenerski
 Tekst: Grzegorz Sierocki
 Zdjęcia: Dariusz Malinowski, Grzegorz Sierocki,
 Bartłomiej Jaszczuk, fotolia.com
 Opracowanie graficzne: Aneta Krzywicka
 Nakład: 5000 szt.
*Na okładce: Meandry rzeki Wieprz /
 On the cover: Meanders of the Wieprz river*

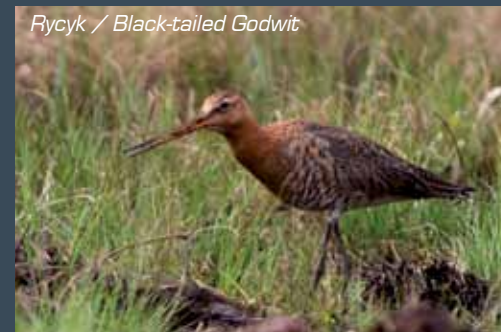
Kwokacz / Common Greenshank

Kulik wielki / Eurasian Curlew

Batalion / Ruff

Rycyk / Black-tailed Godwit

Łęczak / Green Sandpiper

Bocian biały / White stork

Starostwo Powiatowe w Puławach
Al. Królewska 19, 24-100 Puławy
tel. 81 886 11 00, fax 81 886 11 79
starostwo@pulawy.powiat.pl
www.pulawy.powiat.pl

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach
Osi 4 Leader Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

Publikacja opracowana przez Agencję Focus na zlecenie Powiatu Puławskiego.

Instytucja zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013: Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Egzemplarz bezpłatny